

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΩΝ ΠΗΓΩΝ ΗΛΕΚΤΡΙΚΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (Ιούλιος 2004)

Συγγραφέας: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

I. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Η παραγωγή ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Α.Π.Ε.), όπως είναι η αιολική ενέργεια, αποτελεί ένα σχετικά πρόσφατο φαινόμενο στην Ελλάδα. Σε νομικό επίπεδο οι πρώτες συναφείς νομοθετικές ρυθμίσεις θεσπίζονται για πρώτη φορά με το ν. 2244/1994. Η νομική ρύθμιση των Α.Π.Ε., μάλιστα, χαρακτηρίστηκε, όπως συμβαίνει συχνά με διατάξεις οι οποίες αφορούν καινοφανή ζητήματα, από σημαντικές ελλείψεις και αντιφάσεις.

Κατά τη διάρκεια, ωστόσο, των ετών που ακολούθησαν σημειώθηκε αξιοσημείωτη πρόοδος. Ειδικότερα, το νομοθετικό πλαίσιο κατέστη σταδιακά πληρέστερο και αποτελεσματικότερο. Για την εξέλιξη αυτή συνέβαλαν οι εξής κυρίως παράγοντες: α) Η συνειδητοποίηση από την Κυβέρνηση του γεγονότος ότι το σημερινό ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας, το οποίο βασίζεται σχεδόν αποκλειστικά στη χρήση του λιγνίτη και του πετρελαίου, συνιστά τροχοπέδη για την οικονομική ανάπτυξη, ενώ υποβαθμίζει ολοένα περισσότερο το φυσικό περιβάλλον. β) Η ανάδειξη και ενίσχυση του κανονιστικού περιεχομένου των συνταγματικών αρχών της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης, οι οποίες επιβάλλουν ευρύτερη αξιοποίηση των Α.Π.Ε. Επισημαίνεται, μάλιστα, ότι η αρχή της αειφορίας περιλήφθηκε ήδη ρητά στο συνταγματικό κείμενο (άρθρο 24 παρ. 1 εδ. β' Συντ.). γ) Η τάση απελευθέρωσης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και η κατάργηση του κρατικού μονοπωλίου στο πεδίο αυτό. δ) Η θέσπιση κανόνων του ενωσιακού και του διεθνούς δικαίου, οι οποίοι επιβάλλουν τη λήψη άμεσων μέτρων για τη μείωση των καταστρεπτικών για το περιβάλλον εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και άλλων στοιχείων που είναι υπεύθυνα για το φαινόμενο του θερμοκηπίου. Στο πλαίσιο αυτό καταγράφεται και η σημαντική ανάπτυξη διεθνών κειμένων που αναφέρονται στην ανάγκη αφενός περιορισμού των σύγχρονων βλαπτικών για το φυσικό περιβάλλον πηγών ενέργειας (πετρέλαιο, λιγνίτης, πυρηνική ενέργεια) και αφετέρου επέκτασης της αξιοποίησης

των Α.Π.Ε.[\[1\]](#)

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι η καταγραφή του νομικού πλαισίου των Α.Π.Ε., καθώς και η ανάδειξη τυχόν ελλείψεων. Παρουσιάζεται, έτσι, εν πρώτοις το συναφές εθνικό συνταγματικό και νομοθετικό πλαίσιο. Στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο αναλύεται η νομολογία του Σ.τ.Ε. για τις Α.Π.Ε. Η νομολογία αυτή του ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου της χώρας αποδεικνύεται, όπως θα δούμε κατωτέρω, καθοδηγητικός για τον κοινό νομοθέτη παράγοντας. Τέλος, η μελέτη ολοκληρώνεται με τα πορίσματα που προκύπτουν από την περιγραφή του νομικού αυτού πλαισίου και την εφαρμογή του από το ΣτΕ.

II. ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ

A. ΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. Το συνταγματικό πλαίσιο

Το Σύνταγμα δεν περιλαμβάνει, ασφαλώς, κανόνες που αναφέρονται άμεσα στην παραγωγή ενέργειας. Ωστόσο, εμπεριέχει διατάξεις που σχετίζονται με τις Α.Π.Ε. Συγκεκριμένα, όπως ήδη σημειώθηκε ανωτέρω, το άρθρο 24 παρ. 1 Συντ. κατοχυρώνει ρητά την αρχή της αειφορίας. Σύμφωνα, έτσι, με τη διάταξη αυτή *«Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας»*.

Είναι εν προκειμένω σαφές ότι η ανωτέρω θεμελιώδης αρχή του «περιβαλλοντικού Συντάγματος», στο μέτρο που περιλαμβάνει την υποχρέωση διασφάλισης του περιβαλλοντικού κεφαλαίου και αποτροπής της εξάντλησης των περιβαλλοντικών αγαθών[\[2\]](#), εναρμονίζεται απόλυτα με την αξιοποίηση και, μάλιστα, στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό, των Α.Π.Ε. Στο πλαίσιο αυτό, ο κοινός νομοθέτης έχει υποχρέωση να λαμβάνει μέτρα για την ευρύτερη αξιοποίηση των Α.Π.Ε., γεγονός το οποίο οδηγεί σε αντίστοιχη μείωση της συμμετοχής των ρυπογόνων πηγών ενέργειας στο συνολικό

ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας. Επιπλέον, ο κοινός νομοθέτης δεν μπορεί να καταργήσει ή να απομειώσει αυθαίρετα το νομοθετικό καθεστώς για την ανάπτυξη και επέκταση των Α.Π.Ε. ως εναλλακτικών μορφών παραγωγής ενέργειας. Η τελευταία αυτή αντίληψη συμβαδίζει, εξάλλου, σαφώς με τη θεωρία του «περιβαλλοντικού κεκτημένου», στο πλαίσιο της οποίας εντάσσεται.

Η αξιοποίηση, συνεπώς, των Α.Π.Ε., στο μέτρο που αποτελεί μορφή προστασίας (ή, ακριβέστερα, περιορισμού της βλάβης) του περιβάλλοντος, συνιστά δομικό στοιχείο της αρχής της αειφορίας. Από την άποψη αυτή, η επέκταση της χρήσης των Α.Π.Ε. αποτελεί λόγο δημοσίου συμφέροντος, τον οποίο οφείλει η Πολιτεία να επιδιώκει. Ο λόγος αυτός δημοσίου συμφέροντος, είναι δυνατόν να δικαιολογήσει περιορισμούς στην ατομική ελευθερία, ενώ συγχρόνως προσλαμβάνει τον χαρακτήρα «δημόσιας ωφέλειας», η οποία καθιστά επιτρεπτή την απαλλοτρίωση ιδιοκτησιών, σύμφωνα με τους ορισμούς του άρθρου 17 Συντ.

Επισημαίνεται, ακόμη, ότι η αρχή της αειφορίας που θεσπίζεται στο άρθρο 24 παρ. 1 Συντ. διαμορφώνει το κανονιστικό πλαίσιο, εντός του οποίου διεξάγονται οι συναφείς δικαιοτικές και αξιακές σταθμίσεις στις περιπτώσεις εκείνες όπου η αξιοποίηση των Α.Π.Ε. συγκρούεται με ορισμένα περιβαλλοντικά αγαθά, όπως είναι για παράδειγμα η προστασία των δασών ή των οπτικών πόρων. Είναι, έτσι, σαφές ότι η επίλυση της ανωτέρω «ενδοπεριβαλλοντικής» σύγκρουσης προϋποθέτει σειρά επιμέρους αξιακών σταθμίσεων^[3] με βασικό γνώμονα την αρχή της αειφορίας^[4].

2. Το νομοθετικό πλαίσιο

Το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο περιλαμβάνει τις εξής διατάξεις:

i. Οι διατάξεις του ν. 2244/1994

Όπως ήδη σημειώθηκε, με το ν. 2244/1994 (ΦΕΚ 168 Α΄) εισάγονται για πρώτη ουσιαστικά φορά ειδικές ρυθμίσεις για την εκμετάλλευση Α.Π.Ε.^[5] Συγκεκριμένα, με το άρθρο 3 παρ. 1 του νόμου προβλέπεται ότι «Για την εγκατάσταση ή επέκταση σταθμού ηλεκτροπαραγωγής απαιτείται άδεια που χορηγείται με απόφαση του

Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερομένου». Εξαιρούνται, ωστόσο, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του ανωτέρω άρθρου της υποχρέωσης προς λήψη άδειας εγκατάστασης οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής με ισχύ μέχρι 20 KW, καθώς και οι εφεδρικοί σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής ισχύος μέχρι 150 KW. Ακόμη, η ίδια διάταξη ορίζει ότι «τα αιολικά και ηλιακά συστήματα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας νοούνται μόνο ως ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις».

Η παράγραφος 5 του ανωτέρω άρθρου, εξάλλου, προβλέπει: «Για τη λειτουργία σταθμών ηλεκτροπαραγωγής, για τους οποίους χορηγείται άδεια εγκατάστασης, απαιτείται και άδεια λειτουργίας. Η άδεια αυτή χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, ύστερα από αίτηση του ενδιαφερόμενου και έλεγχο από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας, για την τήρηση των όρων εγκατάστασης και λειτουργίας των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής. Αν ο σταθμός συνδέεται με τα δίκτυα της Δ.Ε.Η., η λειτουργία του απαγορεύεται πριν από τη σύναψη της σχετικής σύμβασης».

Επισημαίνεται, τέλος, ότι με το άρθρο 4 του νόμου προβλέφθηκαν κυρώσεις για την παραβίαση των ανωτέρω υποχρεώσεων. Σύμφωνα, έτσι, με τις ενλόγω διατάξεις σε περίπτωση εγκατάστασης ή λειτουργίας σταθμών ηλεκτροπαραγωγής χωρίς τις αναγκαίες άδειες ή παράβασης των όρων και περιορισμών των αδειών αυτών επιβάλλεται στους παραγωγούς πρόστιμο, καθώς και προσωρινή ή οριστική διακοπή της λειτουργίας του σταθμού. Προβλέπεται, ακόμη, η δυνατότητα διακοπής της λειτουργίας του σταθμού, αν διαπιστωθεί κίνδυνος για τη ζωή και την υγεία των εργαζομένων στον σταθμό, την ασφάλεια των εγκαταστάσεων και το περιβάλλον.

ii. Η απόφαση Δ6/Φ1/ΟΙΚ.8295/19.4.1995 του Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας

Με την απόφαση Δ6/Φ1/ΟΙΚ.8295/19.4.1995 του Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας (ΦΕΚ Β΄ 385) προβλέφθηκαν αφενός οι διαδικασίες και τα δικαιολογητικά που απαιτούνται για την έκδοση των αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών ηλεκτροπαραγωγής και αφετέρου οι γενικοί τεχνικοί και οικονομικοί όροι των συμβάσεων μεταξύ παραγωγών και ΔΕΗ, οι λεπτομέρειες διαμόρφωσης των τιμολογίων καθώς και οι όροι διασύνδεσης.

iii. Η απόφαση Δ6/Φ1/ΟΙΚ.8860/1998 του Υπουργού Ανάπτυξης Με την απόφαση Δ6/Φ1/ΟΙΚ.8860/1998 (ΦΕΚ Β΄ 502) του Υπουργού Ανάπτυξης τροποποιήθηκε, εξάλλου, η προγενέστερη

απόφαση Δ6/Φ1/ΟΙΚ.8295/19.4.1995 του Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας. Ενδιαφέρον παρουσιάζει εν προκειμένω ιδίως η ρύθμιση για την εγκατάσταση σταθμών Α.Π.Ε. σε δημόσιες δασικές εκτάσεις. *iv. Οι διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 περιπτ. β' του ν. 2647/1998*

Με τις διατάξεις του άρθρου 1 παρ. 1 περιπτ. β' του ν. 2647/1998 (ΦΕΚ Α' 237/22.10.1998) μεταβιβάστηκαν στις Περιφέρειες οι προβλεπόμενες στο άρθρο 3 του ν. 2244/1994 αρμοδιότητες του Υπουργού Βιομηχανίας, Ενέργειας και Τεχνολογίας (ήδη Ανάπτυξης) για τη χορήγηση αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας, επεκτάσεων και ανανεώσεων σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση Α.Π.Ε. Με τις ίδιες διατάξεις μεταβιβάστηκαν, εξάλλου, στις Περιφέρειες οι αρμοδιότητες του Υπουργού για την επιβολή των κυρώσεων που προβλέπονται στο άρθρο 4 του ν. 2244/1994.

v. Οι διατάξεις του ν. 2773/1999

Με το ν. 2773/1999 (ΦΕΚ Α' 286) επιχειρείται η συνολική ρύθμιση της απελευθέρωσης αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής από Α.Π.Ε. Συγκεκριμένα, με το άρθρο 2 του νόμου ορίζεται ως «*παραγωγός από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας*» «*ο παραγωγός, ο οποίος παράγει ηλεκτρική ενέργεια από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Α.Π.Ε.)*». Παραγωγή, εξάλλου, από Α.Π.Ε. είναι «*η ηλεκτρική ενέργεια η προερχόμενη από: 1. Την εκμετάλλευση αιολικής ή ηλιακής ενέργειας ή βιομάζας ή βιοαερίου. 2... 5. Συνδυασμό των ανωτέρω*».

Κατά το άρθρο 3 του ανωτέρω νόμου, η άσκηση δραστηριότητας ηλεκτρικής ενέργειας «*τελεί υπό την εποπτεία του Κράτους*». Σύμφωνα, εξάλλου, με το άρθρο αυτό ο μακροχρόνιος ενεργειακός σχεδιασμός της χώρας αποσκοπεί, μεταξύ άλλων: «*α)...*, β) *στην προστασία του περιβάλλοντος, στο πλαίσιο των διεθνών υποχρεώσεων της Χώρας...*, δ) *στην παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα της εθνικής οικονομίας και την επίτευξη υγιούς ανταγωνισμού με στόχο τη μείωση του κόστους ενέργειας για το σύνολο των χρηστών και καταναλωτών*». Κατά την παρ. 3 του ανωτέρω άρθρου, ακόμη, ορίζεται ότι «*για την άσκηση Δραστηριότητας Ηλεκτρικής Ενέργειας απαιτείται προηγούμενη άδεια, η οποία χορηγείται από τον Υπουργό Ανάπτυξης ύστερα από γνωμοδότηση της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας*».

Σύμφωνα με την παρ. 4 αυτού του άρθρου ο Υπουργός Ανάπτυξης και η Ρ.Α.Ε. οφείλουν κατά την άσκηση των συναφών αρμοδιοτήτων τους να αποβλέπουν, μεταξύ άλλων, στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις των δραστηριοτήτων ηλεκτρικής ενέργειας και στην ικανοποίηση του συνόλου των ενεργειακών αναγκών της χώρας.

Επισημαίνεται, τέλος, ότι σύμφωνα με το άρθρο 9 του νόμου «η κατασκευή εγκαταστάσεων παραγωγής και η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας επιτρέπεται σε όσους έχει χορηγηθεί άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ή έχουν νομίμως εξαιρεθεί από την υποχρέωση αυτήν. Η άδεια παραγωγής χορηγείται από τον Υπουργό Ανάπτυξης ύστερα από γνώμη της Ρ.Α.Ε., σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στον νόμο αυτό και στον Κανονισμό Αδειών».

vi. Η απόφαση Δ6/Φ1/2000 του Υπουργού Ανάπτυξης

Με την εν λόγω Υπουργική Απόφαση καθορίζεται εκ νέου η διαδικασία έκδοσης αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού με χρήση Α.Π.Ε., με βάση τις διατάξεις των νόμων 2244/1994 και 2773/1999. Ρυθμίζεται, ειδικότερα, η διαδικασία υποβολής του σχετικού αιτήματος και των δικαιολογητικών στην αρμόδια Υπηρεσία (άρθρο 3), τα δικαιολογητικά που απαιτούνται (άρθρα 4-5), η διαδικασία της περιβαλλοντικής αδειοδότησης (άρθρο 8), οι όροι για την εγκατάσταση ή επέκταση των σταθμών αυτών (10-12), καθώς και η διαδικασία έκδοσης άδειας λειτουργίας τους (άρθρα 14-18). Επισημαίνεται, τέλος, ότι μικρές τροποποιήσεις και διορθώσεις των ανωτέρω διατάξεων επέρχονται με τη νεότερη απόφαση Δ6/Φ1/10200/05.07.2002 του Υπουργού Ανάπτυξης.

vii. Οι διατάξεις του ν. 2941/2001

Με τις διατάξεις του άρθρου 2 του ν. 2941/2001 (ΦΕΚ Α΄201), επιχειρείται η απλοποίηση των διαδικασιών για την αδειοδότηση των Α.Π.Ε. Όπως, μάλιστα, αναφέρεται στην Εισηγητική Έκθεση του νόμου «είναι γνωστή η ανάγκη ευρείας

διείσδυσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (Α.Π.Ε.) στο ενεργειακό ισοζύγιο της χώρας στα πλαίσια διεθνών δεσμεύσεων της για την προστασία του περιβάλλοντος και ειδικότερα του φαινομένου του θερμοκηπίου. Παράλληλα είναι αναγκαία η ασφάλεια του ενεργειακού εφοδιασμού [ώστε] να μην εξαρτάται από τις τιμές του δολαρίου και του πετρελαίου».

Επισημαίνεται ότι οι διατάξεις του άρθρου 2 του ν. 2941/2001 επιδιώκουν να καλύψουν ελλείψεις στο συναφές ρυθμιστικό πλαίσιο. Οι ελλείψεις αυτές, οι οποίες αφορούν κατά βάση την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού με χρήση Α.Π.Ε. σε δάση ή δασικές εκτάσεις, προκάλεσαν σημαντικές δυσχέρειες στην επέκταση των Α.Π.Ε., οδήγησαν δε, όπως θα αναλυθεί κατωτέρω, σε ακύρωση από το Σ.Τ.Ε. αποφάσεων αδειοδότησης σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού με τη χρήση αιολικής ενέργειας.

Ειδικότερα, με την παρ. 1 αντικαθίσταται το β' εδάφιο της παραγράφου 3 του άρθρου 45 του ν. 998/1979 («Περί προστασίας των δασών και των δασικών εν γένει εκτάσεων της Χώρας», ΦΕΚ Α' 289), έτσι ώστε να καθίσταται δυνατή η εξαίρεση της κατασκευής και εγκατάστασης έργων ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε., καθώς και των δικτύων σύνδεσής τους με το σύστημα ή το δίκτυο από τη γενική απαγόρευση μεταβολής του προορισμού δημοσίων δασών ή δασικών εκτάσεων και η εντός αυτών εκτέλεση έργων ή δημιουργία μονίμων εγκαταστάσεων.

Επισημαίνεται, τέλος, ότι με το άρθρο 2 του ν. 2941/2001 τροποποιείται σειρά διατάξεων του ν. 2244/1994. Ειδικότερα, με τις νέες αυτές διατάξεις προβλέπονται τα εξής:

α) Οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής με χρήση Α.Π.Ε. επιτρέπεται να εγκαθίστανται και να λειτουργούν σε γήπεδο ή σε χώρο του οποίου την αποκλειστική χρήση έχει ο αιτών, καθώς και σε δάση ή δασικές εκτάσεις υπό τους όρους των παρ. 1-5 του άρθρου 2 του εν λόγω νόμου.

β) Για την εγκατάσταση ανεμογεννητριών δεν απαιτείται έκδοση οικοδομικής άδειας, αλλά θεώρηση από την αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία. Αντίθετα, απαιτείται οικοδομική άδεια προκειμένου για δομικές κατασκευές, όπως τα θεμέλια των πύργων ανεμογεννητριών, τα οικήματα στέγασης του εξοπλισμού ελέγχου και των

μετασχηματιστών.

γ) Τα έργα ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε. υπάγονται στις διατάξεις περί βιομηχανικών εγκαταστάσεων του άρθρου 4 του από 24.05.1985 π.δ/τος (ΦΕΚ Δ' 270) για την εκτός σχεδίου πόλεων δόμηση. Είναι, μάλιστα, δυνατή η παρέκκλιση, με αποφάσεις των Υπουργών ΠΕΧΩΔΕ και του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, από διατάξεις του προεδρικού αυτού διατάγματος που αφορούν όρους και περιορισμούς δομήσεως, προκειμένου για ανέγερση εγκαταστάσεων εκμετάλλευσης Α.Π.Ε.

δ) Για την έκδοση οικοδομικών αδειών ανέγερσης ή νομιμοποίησης εγκατάστασης Α.Π.Ε. δεν απαιτείται έγκριση της αρμόδιας Ε.Π.Α.Ε., εκτός αν η εγκατάσταση προβλέπεται να γίνει σε παραδοσιακό οικισμό ή σε περιοχή ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, που προστατεύεται ως προς την πολεοδομική ανάπτυξη από ειδικά διατάγματα.

ε) Νομιμοποιούνται άδειες εγκατάστασης σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση Α.Π.Ε. που είχαν δοθεί εντός δασών ή δασικών εκτάσεων, εφόσον τηρούνται οι προϋποθέσεις των άρθρων 45 και 58 του ν. 998/1979, όπως τροποποιήθηκαν με τον νόμο αυτό.

στ) Θεσπίζεται η δυνατότητα του κατόχου άδειας εγκατάστασης να κατασκευάζει έργα σύνδεσης σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε.

ζ) Χαρακτηρίζονται τα έργα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. ως δημόσιας ωφέλειας και προβλέπεται η δυνατότητα απαλλοτρίωσης ακινήτων για την εκτέλεση των ανωτέρω έργων.

η) Ορίζεται ότι συναφείς αποφάσεις προέγκρισης χωροθέτησης και έγκρισης μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων χορηγούνται βάσει αιτημάτων και διαβιβάζονται στις αρμόδιες υπηρεσίες από την Αρχή που έχει την αρμοδιότητα έκδοσης της άδειας εγκατάστασης.

θ) Παρέχεται νομοθετική εξουσιοδότηση για την έκδοση κοινής αποφάσεως των Υπουργών Ανάπτυξης και ΠΕΧΩΔΕ για τον καθορισμό κριτηρίων, όρων και προϋποθέσεων για την περιβαλλοντική αδειοδότηση των εγκαταστάσεων

εκμετάλλευσης Α.Π.Ε. Επισημαίνεται ότι με βάση τη νομοθετική αυτή εξουσιοδότηση εκδόθηκε η ΚΥΑ 1726/18.04.2003.

ι) Η χωροθέτηση εγκαταστάσεων Α.Π.Ε. εντός προστατευόμενων περιοχών γίνεται, έως την έκδοση Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Α.Π.Ε., μετά από γνωμοδότηση της Δ/σης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ. Ειδικά για την Αττική η εν λόγω χωροθέτηση γίνεται, έως την έκδοση του ανωτέρω Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Α.Π.Ε., μετά από κοινή γνωμοδότηση του Ο.Ρ.Σ.Α. και του Κ.Α.Π.Ε.

viii. Οι διατάξεις του ν. 3175/2003

Με το ν. 3175/2003 (ΦΕΚ Α΄ 207) τροποποιούνται διατάξεις του ν. 2773/1999 που αφορούν την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

ix. Η ΚΥΑ 1726/18.04.2003

Με τις διατάξεις της ΚΥΑ 1726/18.04.2003 (ΦΕΚ Β΄ 552) ρυθμίζεται η διαδικασία προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης, έγκρισης περιβαλλοντικών όρων καθώς και έγκρισης επέμβασης ή παραχώρησης δάσους ή δασικής έκτασης στο πλαίσιο της έκδοσης άδειας εγκατάστασης σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση Α.Π.Ε. Συγκεκριμένα, ορίζονται οι αρμόδιες αδειοδοτούσες υπηρεσίες, καθώς και οι γνωμοδοτούσες υπηρεσίες που συμμετέχουν στη σχετική διαδικασία (άρθρα 2-4). Επίσης, προβλέπονται τα αντικείμενα των γνωμοδοτήσεων αυτών (άρθρο 5), η διαδικασία για την έκδοση έγκρισης επέμβασης (άρθρο 6), οι προθεσμίες εντός των οποίων πρέπει να ενεργούν οι ανωτέρω αρμόδιες υπηρεσίες (άρθρο 7), καθώς και το περιεχόμενο των σχετικών φακέλων (άρθρο 8). Τέλος, παρέχεται η δυνατότητα στους ιδιοκτήτες αιολικών πάρκων να μεταβάλλουν μέχρι 15% την ισχύ του και να αναχωροθετήσουν τις ανεμογεννήτριες χωρίς να απαιτείται τροποποίηση των περιβαλλοντικών όρων ή της άδειας εγκατάστασης (άρθρο 9).

Από την ανωτέρω περιγραφή του νομοθετικού πλαισίου των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση Α.Π.Ε. προκύπτει ότι αυτό περιλαμβάνει ένα πλέγμα επιμέρους διατάξεων, η ισχύς των οποίων δεν είναι πάντοτε ξεκάθαρη λόγω κυρίως των αλληπάλληλων τροποποιήσεων. Γενικά, το βασικό νομοθετικό πλαίσιο το οποίο διέπει τους σταθμούς αυτούς περιέχει τις διατάξεις αφενός του ν. 2941/2001, που καθιστούν νομικά δυνατή την εγκατάσταση και λειτουργία τους σε δάση και δασικές εκτάσεις, και των ανωτέρω Υπουργικών Αποφάσεων του Υπουργού Ανάπτυξης των ετών 2000 και 2002, που καθορίζουν τη διαδικασία έκδοσης των αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας τους, και αφετέρου της ΚΥΑ του έτους 2003, που ρυθμίζουν τη διαδικασία προκαταρκτικής περιβαλλοντικής εκτίμησης και αξιολόγησης και έγκρισης περιβαλλοντικών όρων για την έκδοση άδειας εγκατάστασής τους, καθώς και τις γενικές διατάξεις του ν. 2773/1999, που αφορούν την αγορά ηλεκτρικής ενέργειας.

Β. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΧΥΟΥΣΑΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει για τις Α.Π.Ε. χρονολογείται ουσιαστικά από το 1994. Το πλαίσιο συνίσταται σε διατάξεις του κοινού νομοθέτη που θεσπίσθηκαν σταδιακά προκειμένου να συμπληρωθούν και να βελτιωθούν οι όροι για την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών Α.Π.Ε. Αξίζει να σημειωθεί ότι ορισμένες νεότερες διατάξεις αποβλέπουν στην εναρμόνιση με τη σχετική νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας. Υπό αυτήν την έννοια, καθίσταται απτή η επίδραση της νομολογίας στη διαμόρφωση των κανόνων δικαίου που διέπουν τις Α.Π.Ε.

Προς συγκεκριμενοποίηση και εξειδίκευση των κανόνων του νομοθέτη εκδόθηκαν κατά καιρούς κανονιστικές πράξεις με τη μορφή Υπουργικών Αποφάσεων που συμπληρώνουν το νομοθετικό πλαίσιο. Άνκαι οι κανονιστικές πράξεις αποτελούν ευέλικτο εργαλείο για την άσκηση νομοθετικής πολιτικής, δεν χρησιμοποιήθηκαν πάντοτε με ικανοποιητικό τρόπο για τη διαμόρφωση ενός συνεκτικού και χρηστικού μηχανισμού που θα ήταν σε θέση να δώσει την αναγκαία ώθηση στην ανάπτυξη των Α.Π.Ε. στη χώρα μας. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι οι κανονιστικές πράξεις εκδίδονται συνήθως με αδικαιολόγητη καθυστέρηση, η οποία με τη σειρά της δεν επιτρέπει την άμεση και απρόσκοπτη εφαρμογή της νομοθεσίας. Εξαίρεση αποτελεί

πάντως η πρόσφατη Κοινή Υπουργική Απόφαση 1726/2003, με την οποία επιχειρήθηκε η απλοποίηση και η εκλογίκευση της διαδικασίας αδειοδότησης των εγκαταστάσεων Α.Π.Ε.

Αξίζει να σημειωθεί επιπλέον ότι ως σήμερα δεν έχουν αξιοποιηθεί όσο θα έπρεπε, τόσο στη νομοθεσία όσο και στη νομολογία, οι διεθνείς και οι κοινοτικοί κανόνες που διέπουν, άμεσα ή έμμεσα, τις Α.Π.Ε., άνκαι -για να χρησιμοποιηθούν δύο μόνο χαρακτηριστικά παραδείγματα- το Πρωτόκολλο του Κυότο του 1998 και η Οδηγία 77/2001 δεσμεύουν τη χώρα μας και της επιβάλλουν απτές υποχρεώσεις, μετρήσιμες μάλιστα με δείκτες. Η δημιουργική συνεκτίμησή τους θα άλλαζε ασφαλώς το κανονιστικό τοπίο, διευκολύνοντας την ταχεία ανάπτυξη των Α.Π.Ε. στη χώρα μας. Η διαπίστωση αυτή ισχύει, τηρουμένων των αναλογιών, και για τη διάπλαση της νομολογίας μας.

III. Η ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

A. ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ

Η ταξινόμηση των αποφάσεων του Σ.τ.Ε. για την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών παραγωγής από αιολική ενέργεια πραγματοποιείται εν προκειμένω με βάση τα εξής κριτήρια:

α) *Τις προσβαλλόμενες με τις αιτήσεις ακυρώσεως διοικητικές πράξεις,*

β) *τους λόγους ακυρώσεως, και*

γ) *τις κρίσεις του Δικαστηρίου.*

Τα ανωτέρω κριτήρια ταξινόμησής τους επιτρέπουν τη συναγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για το συναφές νομολογιακό καθεστώς.

1. Ταξινόμηση των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας με βάση τις προσβαλλόμενες διοικητικές πράξεις

Από τις ανωτέρω διατάξεις που συγκροτούν το εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για τις Α.Π.Ε. προκύπτει ότι για την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας απαιτούνται άδειες εγκατάστασης και λειτουργίας, οι οποίες χορηγούνται πλέον από την οικεία Περιφέρεια. Η άδεια, εξάλλου, παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης, ύστερα από γνώμη της Ρ.Α.Ε. Σημειώνεται, επιπλέον, ότι η ενλόγω άδεια παραγωγής προηγείται των αδειών εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε.. Επισημαίνεται, τέλος, ότι η κατασκευή εγκαταστάσεων παραγωγής και η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας επιτρέπεται σε όσους έχει χορηγηθεί η άδεια παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ή έχουν νομίμως εξαιρεθεί από την υποχρέωση αυτή (βλ. σχετικά Γνωμοδότηση Ν.Σ.Κ. 69/2002).

Με αιτήσεις ακυρώσεως που ασκήθηκαν ενώπιον του Σ.τ.Ε. έχουν προσβληθεί τα τελευταία τέσσερα περίπου έτη πράξεις της Διοικήσεως, οι οποίες αφορούν την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού με τη χρήση αιολικής ενέργειας. Οι πράξεις αυτές είναι οι εξής:

ι. Αποφάσεις έγκρισης επεμβάσεως σε δημόσια δασική έκταση

α) Η απόφαση 2929/02.10.1998 της Δ/νσεως Δασών Ευβοίας για την έγκριση επεμβάσεως σε δημόσια δασική έκταση προκειμένου να κατασκευασθεί αιολικός σταθμός παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 11,4 MW, με 19 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ ΑΒΕΕ», στη θέση «Μαυρομιχάλη - Μυρτιά», περιοχής Μεσοχωρίων του Δήμου Στυραίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την απόφαση 173/2003 απόφαση του Ε΄ Τμήματός του έκρινε ότι απαραδέκτως προσβάλλεται η ενλόγω πράξη, διότι με νεότερη απόφαση του Γ.Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ρυθμίστηκε κατά διαφορετικό τρόπο το ζήτημα της εγκατάστασης και κατανομής των ανεμογεννητριών. Κατά συνέπεια, η ανωτέρω πράξη έγκρισης επεμβάσεως σε

δημόσια δασική έκταση είχε παύσει να ισχύει πριν από την άσκηση της σχετικής αιτήσεως ακυρώσεως.

β) Η υπ' αριθμ. 2923/02.10.1998 απόφαση της Δ/σεως Δασών Ευβοίας για την έγκριση επεμβάσεως σε δασική έκταση, προκειμένου να κατασκευασθεί αιολικός σταθμός παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 18,6 MW, με 31 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ ΑΒΕΕ», στη θέση «Μεγάλο Βουνό - Τσούκκα» της περιοχής Μεσοχωρίων του Δήμου Στυραίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την *απόφαση 173/2003 του Ε΄ Τμήματος* έκρινε ότι η εν λόγω πράξη προσβάλλεται παραδεκτά, παρά το γεγονός ότι αυτή εκδόθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας που απέληξε σε άδεια εγκατάστασης του ανωτέρω σταθμού, η οποία ακυρώθηκε με τη Σ.τ.Ε. 1324/2001. Τούτο συμβαίνει διότι η απόφαση της Δ/σεως Δασών Ευβοίας δεν συνακυρώθηκε με την ανωτέρω άδεια εγκατάστασης.

i.

Αποφάσεις προέγκρισης χωροθέτησης

α) Η απόφαση 3741/16.03.2000 του Γ.Γ. Περιφέρειας Πελοποννήσου, με την οποία είχε προεγκριθεί η χωροθέτηση αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 24 MW, με 24 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΑΙΟΛΙΚΗ ΜΟΛΑΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ Α.Ε.» στη θέση «Γρόπες - Ράχη Γκιώνη Δήμου Ζάρακος Λακωνίας». Το Δικαστήριο με την *απόφαση 172/2003 του Ε΄ Τμήματος* έκρινε ότι μετά την έκδοση της πράξεως εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων, η πράξη προέγκρισης χωροθέτησης προσβάλλεται απαραδέκτως, εφόσον οι δύο ανωτέρω πράξεις συναποτελούν σύνθετη διοικητική ενέργεια, η οποία ολοκληρώνεται με την πράξη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων. Ωστόσο, σύμφωνα με την κρίση του Δικαστηρίου, παραδεκτώς προβάλλονται κατά της πράξης εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων λόγοι ακυρώσεως που αφορούν το κύρος της ανωτέρω προγενέστερης πράξεως προέγκρισης χωροθέτησης.

β) Η απόφαση 3191/09.11.1998 της Δ/σεως Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας για την προέγκριση χωροθέτησης του αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 11,4 MW, με 19 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ ΑΒΕΕ», στη θέση «Μαυρομιχάλη - Μυρτιά», περιοχής Μεσοχωρίων του Δήμου Στυραίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την *απόφαση*

173/2003 του Ε΄ Τμήματος έκρινε ότι απαραδέκτως προσβάλλεται η ενλόγω πράξη, διότι με νεότερη απόφαση του Γ.Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ρυθμίστηκε κατά διαφορετικό τρόπο το ζήτημα της εγκατάστασης και κατανομής των ανεμογεννητριών. Κατά συνέπεια, η ανωτέρω πράξη προέγκρισης χωροθέτησης είχε παύσει να ισχύει πριν από την άσκηση της σχετικής αιτήσεως ακυρώσεως.

γ) Η απόφαση 3207/09.11.1998 της Δ/σεως Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας για την προέγκριση χωροθέτησης αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 18,6 MW, με 31 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ ΑΒΕΕ», στη θέση «Μεγάλο Βουνό - Τσούκκα» της περιοχής Μεσοχωρίων του Δήμου Στυραίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την απόφαση 173/2003 του Ε΄ Τμήματος έκρινε ότι η ενλόγω πράξη παραδεκτά προσβάλλεται, παρά το γεγονός ότι είχε εκδοθεί στο πλαίσιο της διαδικασίας που απέληξε σε άδεια εγκατάστασης του ανωτέρω σταθμού, η οποία ακυρώθηκε με τη Σ.τ.Ε. 1324/2001. Τούτο συμβαίνει διότι η απόφαση της Δ/σεως Περιβάλλοντος και Χωροταξίας της Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας δεν συνακυρώθηκε με την ανωτέρω άδεια εγκατάστασης.

iii.

Αποφάσεις εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων

α) Η απόφαση 1793/08.09.2000 του Γ. Γ. Περιφέρειας Πελοποννήσου, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 24 MW, με 24 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΑΙΟΛΙΚΗ ΜΟΛΑΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ Α.Ε.» στη θέση «Γρόπες - Ράχη Γκιώνη Δήμου Ζάρακος Λακωνίας. Το Δικαστήριο με την απόφαση 172/2003 του Ε΄ Τμήματος έκρινε ότι παραδεκτώς προσβάλλεται η ενλόγω απόφαση του Γ.Γ. Περιφέρειας Πελοποννήσου.

β) Η απόφαση 11878/1320/28.12.1998 της Ν.Α. Ευβοίας, για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων λειτουργίας αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 11,4 MW, με 19 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ ΑΒΕΕ», στη θέση «Μαυρομιχάλη - Μυρτιά», περιοχής Μεσοχωρίων του Δήμου Στυραίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την απόφαση 173/2003 του Ε΄ Τμήματος έκρινε ότι απαραδέκτως προσβάλλεται η ενλόγω πράξη, διότι με νεότερη απόφαση του Γ. Γ. Περιφέρειας

Στερεάς Ελλάδας ρυθμίστηκε κατά διαφορετικό τρόπο το ζήτημα της εγκατάστασης και κατανομής των ανεμογεννητριών. Κατά συνέπεια, η ανωτέρω πράξη έγκρισης περιβαλλοντικών όρων είχε παύσει να ισχύει πριν από την άσκηση της σχετικής αιτήσεως ακυρώσεως.

γ) Η απόφαση 11880/1321/28.12.1998 της Ν.Α. Ευβοίας με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι λειτουργίας αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 18,6 MW, με 31 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ ΑΒΕΕ», στη θέση «Μεγάλο Βουνό - Τσούκκα» της περιοχής Μεσοχωρίων του Δήμου Στυραίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την απόφαση 173/2003 του Ε΄ Τμήματος έκρινε ότι η εν λόγω πράξη εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων προσβάλλεται παραδεκτώς.

iv. Αποφάσεις χορήγησης αδειών εγκατάστασης

α) Η απόφαση 71/31.01.2001 του Γ. Γ. Περιφέρειας Πελοποννήσου, με την οποία χορηγήθηκε άδεια εγκατάστασης σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 24 MW, με 24 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΑΙΟΛΙΚΗ ΜΟΛΑΩΝ ΛΑΚΩΝΙΑΣ Α.Ε.» στη θέση «Γρόπες - Ράχη Γκιώνη Δήμου Ζάρακος Λακωνίας. Το Δικαστήριο με την απόφαση 172/2003 του Ε΄ Τμήματος έκρινε ότι παραδεκτώς προσβάλλεται η απόφαση αυτή του Γ. Γ. Περιφέρειας Πελοποννήσου.

β) Η απόφαση Δ6/Φ.17.446/1461/17.02.1999 του Υπουργού Ανάπτυξης, με την οποία χορηγήθηκε άδεια εγκατάστασης αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 11,4 MW, με 19 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ ΑΒΕΕ», στη θέση «Μαυρομιχάλη - Μυρτιά», περιοχής Μεσοχωρίων του Δήμου Στυραίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την απόφαση 173/2003 του Ε΄ Τμήματος έκρινε ότι απαραδέκτως προσβάλλεται η εν λόγω πράξη, διότι με νεότερη απόφαση του Γ. Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ρυθμίστηκε κατά διαφορετικό τρόπο το ζήτημα της εγκατάστασης και κατανομής των ανεμογεννητριών. Κατά συνέπεια, η ανωτέρω πράξη χορήγησης άδειας εγκατάστασης είχε παύσει να ισχύει πριν από την άσκηση της σχετικής αιτήσεως ακυρώσεως.

γ) Η απόφαση Δ6/Φ17.472/2204/17.02.1999 του Υπουργού Ανάπτυξης, με την οποία

χορηγήθηκε άδεια εγκατάστασης αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 18,6 MW, με 31 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ ΑΒΕΕ», στη θέση «Μεγάλο Βουνό - Τσούκκα» της περιοχής Μεσοχωρίων του Δήμου Στυραίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο έκρινε με την *απόφαση 173/2002 του Ε΄ Τμήματος* ότι ως προς την πράξη αυτή η δίκη θεωρείται ως κατηργημένη, εφόσον η ενλόγω απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης είχε ήδη ακυρωθεί με τη Σ.τ.Ε. 1324/2001. Επισημαίνεται ότι με τη Σ.τ.Ε. 2528/2000, με την οποία παραπέμφθηκε η σχετική υπόθεση ενώπιον της επταμελούς συνθέσεως του Ε΄ Τμήματος του Δικαστηρίου, κρίθηκε ομοίως ότι παραδεκτά προσβάλλεται η ανωτέρω απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης.

δ) Η απόφαση 5778/30.05.2000 του Γ. Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, με την οποία χορηγήθηκε στην εταιρία «ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΒΕΤΕ» άδεια εγκαταστάσεως αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ισχύος 13,50 MW, με 18 ανεμογεννήτριες, στη θέση «Κορυφή - Διάσελο» των Δήμων Ταμυναίων και Αμαρυνθίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την *απόφαση 174/2003 του Ε΄ Τμήματος* έκρινε ότι η πράξη αυτή απαραδέκτως προσβάλλεται, εφόσον με νεότερες πράξεις της Διοικήσεως αντικαταστάθηκε αυτή, είχε δε παύσει να ισχύει πριν από την άσκηση της σχετικής αιτήσεως ακυρώσεως.

ε) Η απόφαση 8078/16.11.2000 του Γ. Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, με την οποία τροποποιήθηκε η προγενέστερη απόφαση 5778/30.05.2000 απόφαση του ίδιου οργάνου περί χορηγήσεως στην εταιρία «ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΒΕΤΕ» άδειας εγκαταστάσεως αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στη θέση «Κορυφή - Διάσελο» των Δήμων Ταμυναίων και Αμαρυνθίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την *απόφαση 174/2003 του Ε΄ Τμήματος* έκρινε ότι παραδεκτώς προσβάλλεται η ενλόγω δικαστική απόφαση.

στ) Η απόφαση 5779/30.05.2000 του Γ. Γ. Στερεάς Ελλάδας, με την οποία χορηγείται στην εταιρία «ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΒΕΤΕ» άδεια εγκατάστασης αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας ισχύος 16.50 MW, με 22 ανεμογεννήτριες, στη θέση «Σερβούνι - Βορινά Λιθάρια» των Δήμων Ταμυναίων και Αμαρυνθίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την ανωτέρω *απόφαση 174/2003 του Ε΄ Τμήματος* έκρινε ότι η ανωτέρω απόφαση απαραδέκτως προσβάλλεται, εφόσον με νεότερες πράξεις της Διοικήσεως αντικαταστάθηκε αυτή, είχε δε παύσει να ισχύει πριν από την άσκηση της σχετικής αιτήσεως ακυρώσεως.

ζ) Η απόφαση 8076/16.11.2000 του Γ. Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, με την οποία τροποποιήθηκε η προγενέστερη απόφαση 5779/30.05.2000 του ίδιου οργάνου περί χορηγήσεως στην εταιρία «ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΒΕΤΕ» άδεια εγκατάστασης αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, στη θέση «Σερβούνι - Βορινά Λιθάρια» των Δήμων Ταμυναίων και Αμαρυνθίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την ανωτέρω 174/2003 απόφασή του έκρινε ότι η δίκη καταργείται ως προς την πράξη αυτή, εφόσον με νεότερη απόφαση του ίδιου Γ. Γ. Περιφέρειας είχε τροποποιηθεί η ανωτέρω προσβαλλόμενη πράξη. Κατά την άποψη, ωστόσο, της μειοψηφίας, η πράξη αυτή έπρεπε να θεωρηθεί ότι συμπροσβάλλεται με τη μεταγενέστερη τροποποιητική πράξη.

η) Η απόφαση 5780/30.05.2000 του Γ. Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, με την οποία χορηγήθηκε στην εταιρία «ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΒΕΤΕ» άδεια εγκατάστασης αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ισχύος 15,75 MW, με 21 ανεμογεννήτριες, στη θέση «Σερβούνι - Καλογερική Ράχη» των Δήμων Ταμυναίων και Αμαρυνθίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την 174/2003 απόφασή του έκρινε ότι η ανωτέρω απόφαση απαραδέκτως προσβάλλεται, εφόσον με νεότερες πράξεις της Διοικήσεως αντικαταστάθηκε αυτή, είχε δε παύσει να ισχύει πριν από την άσκηση της σχετικής αιτήσεως ακυρώσεως.

θ) Η απόφαση 8077/16.11.2000 του Γ. Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας, με την οποία τροποποιήθηκε η προγενέστερη απόφαση 5780/30.05.2000 απόφαση του ίδιου οργάνου, περί χορήγησης στην εταιρία «ΤΕΡΝΑ ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΗ ΑΒΕΤΕ» άδεια εγκατάστασης αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, στη θέση «Σερβούνι - Καλογερική Ράχη» των Δήμων Ταμυναίων και Αμαρυνθίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την ανωτέρω 174/2003 απόφασή του έκρινε ότι η δίκη καταργείται ως προς την πράξη αυτή, εφόσον με νεότερη απόφαση του ίδιου Γ. Γ. Περιφέρειας είχε τροποποιηθεί η ανωτέρω προσβαλλόμενη πράξη. Κατά την άποψη, ωστόσο, της μειοψηφίας, η πράξη αυτή έπρεπε να θεωρηθεί ότι συμπροσβάλλεται με τη μεταγενέστερη τροποποιητική πράξη.

ι) Η απόφαση Δ6/Φ17.394/1400/09.02.1999 του Γ. Γ. του Υπουργείου Ανάπτυξης, που εκδόθηκε με εντολή του Υπουργού, με την οποία χορηγήθηκε στην εταιρία «ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΑΒΕΕ» άδεια εγκαταστάσεως αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ισχύος 12,6 MW, στη θέση «Ήσπρη Ράχη - Μισοχώρια Κομίτου» της Κοινότητας Καφηρέως Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την απόφαση 1322/2001 του Ε'

Τμήματος έκρινε ότι παραδεκτώς προσβάλλεται η ανωτέρω απόφαση. Επισημαίνεται, εξάλλου, ότι στην ίδια ακριβώς κρίση είχε καταλήξει και η Σ.τ.Ε. 2526/2000, με την οποία παραπέμφθηκε η υπόθεση στην επταμελή σύνθεση του Τμήματος αυτού του Δικαστηρίου.

v. *Άδεια οικοδομής*

Η άδεια οικοδομής 141/1999 του Πολεοδομικού Γραφείου Καρύστου για την ανέγερση των βασικών εγκαταστάσεων των ανεμογεννητριών αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού ισχύος 11,4 MW, με 19 ανεμογεννήτριες, της εταιρίας «ΡΟΚΑΣ ΑΙΟΛΙΚΗ ΕΥΒΟΙΑ ΑΒΕΕ», στη θέση «Μαυρομιχάλη - Μυρτιά», περιοχής Μεσοχωρίων του Δήμου Στυραίων Ευβοίας. Το Δικαστήριο με την *απόφαση 173/2003 του Ε΄ Τμήματος* έκρινε ότι απαραδέκτως προσβάλλεται η εν λόγω πράξη, διότι με νεότερη απόφαση του Γ.Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας ρυθμίστηκε κατά διαφορετικό τρόπο το ζήτημα της εγκατάστασης και κατανομής των ανεμογεννητριών. Κατά συνέπεια, η ανωτέρω άδεια οικοδομής είχε παύσει να ισχύει πριν από την άσκηση της σχετικής αιτήσεως ακυρώσεως.

2. Ταξινόμηση των αποφάσεων του Συμβουλίου της Επικρατείας με βάση τους λόγους ακυρώσεως

Με κριτήριο τους λόγους ακυρώσεως που προέβαλαν οι αιτούντες, οι αποφάσεις του Σ.τ.Ε. που αναφέρονται σε σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας μπορούν να διακριθούν ως εξής:

Λόγοι που αφορούν την ουσιαστική νομιμότητα των προσβαλλόμενων πράξεων

1. Στις περιπτώσεις των Σ.τ.Ε. 174/2003, 173/2003 και 172/2003 οι αιτούντες προέβαλαν τον ισχυρισμό ότι οι συγκεκριμένες άδειες εγκατάστασης δεν είχαν εκδοθεί νομίμως, εφόσον αφορούσαν δασική έκταση. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, οι διατάξεις των άρθρων 3 και 5 του ν. 2244/1994 και 58 του ν. 998/1979 δεν επιτρέπουν την εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας σε δάση ή δασικές εκτάσεις. Επιπλέον, οι διατάξεις του άρθρου 2 του ν.

2941/2001, που επέτρεπαν την εγκατάσταση των σταθμών αυτών σε δάση ή δασικές εκτάσεις δεν είχαν εφαρμογή στις επίμαχες περιπτώσεις.

2. Στις περιπτώσεις, εξάλλου, των Σ.τ.Ε. 1324/2001 και 1322/2001 οι αιτούντες προέβαλαν τον ισχυρισμό ότι οι συγκεκριμένες άδειες εγκατάστασης δεν είχαν εκδοθεί νομίμως, εφόσον, ανκαι αφορούσαν δασικές εκτάσεις, δεν τηρήθηκαν οι διαδικασίες των διατάξεων του ν. 1734/1987. Ειδικότερα, δεν ακολουθήθηκε η διαδικασία χαρακτηρισμού από την οικεία δασική αρχή των εκτάσεων ως «πλέον άγονων» και έκδοσης πράξεων παραχώρησής τους. Αντιθέτως, οι εταιρίες στις οποίες χορηγήθηκαν οι σχετικές άδειες εγκατάστασης έλαβαν μόνον εγκρίσεις επεμβάσεως στις δασικές εκτάσεις, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 58 του ν. 998/1979, και όχι παραχωρητήρια.

3. Ομοίως, στις περιπτώσεις των Σ.τ.Ε. 2528/2000 και 2526/2000 οι αιτούντες προέβαλαν τον ισχυρισμό ότι οι συγκεκριμένες άδειες εγκατάστασης δεν είχαν εκδοθεί νομίμως, εφόσον, ανκαι αφορούσαν δασικές εκτάσεις, δεν τηρήθηκαν οι διαδικασίες των διατάξεων του ν. 1734/1987. Ειδικότερα, δεν ακολουθήθηκε η διαδικασία χαρακτηρισμού από την οικεία δασική αρχή των εκτάσεων αυτών ως «πλέον άγονων» και έκδοσης πράξεων παραχώρησής τους. Αντιθέτως, οι εταιρίες στις οποίες χορηγήθηκαν οι σχετικές άδειες εγκατάστασης έλαβαν μόνον εγκρίσεις επεμβάσεως στις δασικές εκτάσεις, με βάση τις διατάξεις του άρθρου 58 του ν. 998/1979, και όχι παραχωρητήρια.

3. Ταξινόμηση των αποφάσεων με βάση τις κρίσεις του Δικαστηρίου αυτού

i. Κρίσεις περί του παραδεκτού των λόγων ακυρώσεως

α) Όσον αφορά το εμπρόθεσμο

1. Με τη Σ.τ.Ε. 174/2003 κρίθηκε ότι ο αιτών Δήμος εμπρόθεσμα προσβάλλει απόφαση του Γ.Γ. Περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας περί χορηγήσεως αδείας εγκατάστασης αιολικού σταθμού παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, εφόσον δεν προκύπτει, ενόψει και του μικρού χρονικού διαστήματος που είχε μεσολαβήσει από την έκδοση της

πράξης (έξι μήνες), πλήρης γνώση της προσβαλλόμενης πράξεως από τον αιτούντα σε χρόνο που καθιστά την αίτηση εκπρόθεσμη.

2. Με τη Σ.τ.Ε. 172/2003 κρίθηκε ότι το αιτούν σωματείο και οι αιτούντες κάτοικοι ή δημότες της περιοχής εμπρόθεσμα ασκούν τη σχετική αίτηση ακυρώσεως δέκα περίπου μήνες μετά την έκδοση της προσβαλλόμενης εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων και έξι περίπου μήνες μετά την έκδοση της άδειας εγκατάστασης, εφόσον από κανένα στοιχείο του φακέλου δεν προκύπτει πλήρης γνώση του περιεχομένου των πράξεων αυτών από τους αιτούντες σε χρόνο που καθιστά την αίτηση εκπρόθεσμη, επιπλέον δε δεν προκύπτει έναρξη εργασιών κατασκευής του σταθμού ούτε προσήκουσα δημοσιοποίηση της πράξεως εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων μετά την έκδοσή της.

β) Όσον αφορά το έννομο συμφέρον

1. Με τη Σ.τ.Ε. 174/2003 κρίθηκε ότι ο αιτών Δήμος, στη διοικητική περιφέρεια του οποίου περιλαμβάνεται εν μέρει ο χώρος εγκαταστάσεως του σταθμού ηλεκτροπαραγωγής, με έννομο συμφέρον στρέφεται κατά της άδειας εγκατάστασής του.

2. Με τη Σ.τ.Ε. 173/2003 κρίθηκε ότι το αιτούν την ακύρωση πράξεων εγκρίσεως επεμβάσεως σε δημόσια έκταση και εγκρίσεως περιβαλλοντικών όρων λειτουργίας του σταθμού σωματείο, ασκεί με έννομο συμφέρον τη σχετική αίτηση ακυρώσεως, εφόσον σκοπεύει, όπως προκύπτει από το καταστατικό του, μεταξύ άλλων, στην αντιμετώπιση και επίλυση των προβλημάτων της περιοχής.

3. Με τη Σ.τ.Ε. 172/2003 κρίθηκε ότι το αιτούν σωματείο με έννομο συμφέρον στρέφεται κατά πράξεων έγκρισης περιβαλλοντικών όρων εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμού ηλεκτροπαραγωγής και χορήγησης άδειας εγκαταστάσεως του σταθμού αυτού, εφόσον έχει ως σκοπό, μεταξύ άλλων, τη σύσφιξη των δεσμών των μελών του, που κατάγονται από την περιοχή όπου θα εγκατασταθεί ο εν λόγω σταθμός, με την ιδιαίτερη πατρίδα τους και τη λήψη παντός εν γένει μέτρου που συμβάλλει στην εκπολιτιστική πρόοδο της περιοχής.

4. Με την ανωτέρω Σ.τ.Ε. 172/2003 κρίθηκε, επίσης, ότι με έννομο συμφέρον ασκούν τη σχετική αίτηση ακυρώσεως δημότες ή κάτοικοι της περιοχής, καθώς και αρχισυντάκτης τοπικού περιοδικού.

5. Με τις Σ.τ.Ε. 1324/2001, 1322/2001, 2528/2001 και 2526/2001 κρίθηκε ότι με έννομο συμφέρον ασκούν αίτηση ακυρώσεως κατά πράξεων χορήγησης άδειας εγκαταστάσεως σταθμού ηλεκτροπαραγωγής εκείνοι οι οποίοι μετείχαν στη διαδικασία για την έκδοση της άδειας αυτής.

Καθίσταται, επομένως, σαφές ότι το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο της χώρας, ακολουθώντας την πάγια σχετική νομολογία του όσον αφορά τη συνδρομή του εννόμου συμφέροντος για την άσκηση αιτήσεως ακυρώσεως κατά πράξεων που αφορούν το περιβάλλον, αναγνωρίζει την ύπαρξη εννόμου συμφέροντος για την προσβολή αποφάσεων που αφορούν την εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού με χρήση Α.Π.Ε. σε ευρύτερο κύκλο προσώπων. Σύμφωνα, έτσι, με την ανωτέρω διευρυμένη πρόσληψη της προϋποθέσεως του εννόμου συμφέροντος, τέτοιο συμφέρον έχουν οι Ο.Τ.Α. της ευρύτερης περιοχής, τα σωματεία τα οποία έχουν ως καταστατικό σκοπό την αντιμετώπιση εν γένει των προβλημάτων της περιοχής, οι δημότες και οι κάτοικοι της περιοχής. Έννομο συμφέρον αναγνωρίζεται, επίσης, σε όσους συμμετείχαν στις σχετικές διαδικασίες αδειοδότησης.

ii. Κρίσεις επί της ουσίας των λόγων ακυρώσεων

1. Με τις Σ.τ.Ε. 174/2003, 173/2003 και 172/2003 κρίθηκε ότι οι διατάξεις των άρθρων 3 και 5 του ν. 2244/1994 και 58 του ν. 998/1979 δεν επιτρέπουν την εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας σε δάση ή δασικές εκτάσεις. Επιπλέον, οι διατάξεις του άρθρου 2 του ν. 2941/2001, που επιτρέπουν την εγκατάσταση των σταθμών αυτών σε δάση ή δασικές εκτάσεις δεν είχαν εφαρμογή στις επίμαχες περιπτώσεις, εφόσον οι νεότερες αυτές διατάξεις του ν. 2941/2001 δεν ορίζουν ρητώς ότι καταλαμβάνουν και εκκρεμείς ενώπιον δικαστηρίων υποθέσεις. Τούτο, μάλιστα, ανεξαρτήτως από το αν μια τέτοια διάταξη, η οποία θα καταλάμβανε και εκκρεμείς ενώπιον των δικαστηρίων υποθέσεις θα

συμβιβαζόταν με την αρχή της διάκρισης των λειτουργιών, τις συνταγματικές διατάξεις που κατοχυρώνουν την αίτηση ακυρώσεως, καθώς και τις διατάξεις του άρθρου 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ. Για τους λόγους αυτούς γίνονται δεκτές οι σχετικές αιτήσεις ακυρώσεως. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι στις ανωτέρω αποφάσεις περιλαμβάνεται *μειοψηφούσα άποψη* του Αντιπροέδρου Κ. Μενουδάκου, σύμφωνα με την οποία οι εν λόγω διατάξεις του ν. 2941/2001 καταλαμβάνουν και τις εκκρεμείς ενώπιον του Σ.τ.Ε. υποθέσεις, εφόσον θεσπίζουν νέο πάγιο νομοθετικό καθεστώς κατά τρόπο γενικό και αντικειμενικό.

2. Με τις Σ.τ.Ε. 1324/2001 και 1322/2001 κρίθηκε ότι οι διατάξεις των άρθρων 3 και 5 του ν. 2244/1994 και 58 του ν. 998/1979 δεν επιτρέπουν την εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας σε δάση ή δασικές εκτάσεις. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις δικαστικές αυτές αποφάσεις η εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας *«δεν μπορεί να θεωρηθεί ούτε ως μικρό έργο με αμελητέες επιπτώσεις στο δασικό περιβάλλον, κατά την έννοια της παρ. 3 του άρθρου 58, αλλ' ούτε και ως έργο υποδομής και εγκατάσταση δικτύου ηλεκτρισμού, κατά την έννοια της παρ. 2 του άρθρου αυτού, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή, που πρέπει, ως εισάγουσα εξαίρεση από τον κανόνα της απαγορεύσεως επεμβάσεως σε δάση και δασικές εκτάσεις, να ερμηνεύεται στενά»*. Προκειμένου, συνεπώς, να υπαχθούν οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας στις εξαιρέσεις του άρθρου 58 του ν. 998/1979 απαιτείται *ειδική νομοθετική πρόβλεψη*. Εξάλλου, η διάταξη της απόφασης Δ6/Φ1/ΟΙΚ. 8860/11.05.1998 του Υπουργού Ανάπτυξης, η οποία αναγνωρίζει εμμέσως τη δυνατότητα εγκατάστασης τέτοιου σταθμού σε δασική έκταση, είναι *ανίσχυρη* ως τεθείσα εκτός των ορίων της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως. Με έρεισμα τις σκέψεις αυτές, το Δικαστήριο κρίνει ότι μη νομίμως χορηγήθηκαν οι σχετικές άδειες εγκατάστασης σταθμού ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας. Επισημαίνεται, μάλιστα, ότι ο λόγος αυτός ακυρώσεως της προσβαλλόμενης πράξεως εξετάστηκε *αυτεπαγγέλτως* από το Σ.τ.Ε. *«ως αναγόμενος στη έλλειψη νομίμου ερείσματός της»*.

3. Με τις Σ.τ.Ε. 2528/2000 και 2526/2000 κρίθηκε ομοίως ότι οι διατάξεις των άρθρων 3 και 5 του ν. 2244/1994 και 58 του ν. 998/1979 δεν επιτρέπουν την εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας σε δάση ή δασικές εκτάσεις. Ειδικότερα, σύμφωνα με τις αποφάσεις αυτές η εγκατάσταση σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας *«δεν μπορεί να θεωρηθεί*

ούτε ως μικρό έργο με αμελητέες επιπτώσεις στο δασικό περιβάλλον, κατά την έννοια της παρ. 3 του άρθρου 58, αλλ' ούτε και ως έργο υποδομής και εγκατάστασης δικτύου ηλεκτρισμού, κατά την έννοια της παρ. 2 του άρθρου αυτού, δεδομένου ότι η διάταξη αυτή, που πρέπει, ως εισάγουσα εξαίρεση από τον κανόνα της απαγορεύσεως επεμβάσεως σε δάση και δασικές εκτάσεις, να ερμηνεύεται στενά». Προκειμένου, συνεπώς, να υπαχθούν οι σταθμοί ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας στις εξαιρέσεις του άρθρου 58 του ν. 998/1979 απαιτείται ειδική νομοθετική πρόβλεψη. Εξάλλου, η διάταξη της απόφασης Δ6/Φ1/ΟΙΚ. 8860/11.05.1998 του Υπουργού Ανάπτυξης, η οποία αναγνωρίζει εμμέσως τη δυνατότητα εγκατάστασης τέτοιου σταθμού σε δασική έκταση είναι *ανίσχυρη* ως τεθείσα εκτός των ορίων της νομοθετικής εξουσιοδοτήσεως. Με έρεισμα τις σκέψεις αυτές, το Δικαστήριο κρίνει ότι μη νομίμως χορηγήθηκαν οι σχετικές άδειες εγκατάστασης σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας. Επισημαίνεται, μάλιστα, ότι ο λόγος αυτός ακυρώσεως της προσβαλλόμενης πράξεως εξετάστηκε *αυτεπαγγέλτως* από το Σ.τ.Ε. «ως αναγόμενος στη έλλειψη νομίμου ερείσματός της». Σημειώνεται, ωστόσο, ότι στις δικαστικές αυτές αποφάσεις περιλαμβάνεται *μειοψηφούσα άποψη* του Συμβούλου Ν. Ρόζου, σύμφωνα με την οποία η εγκατάσταση σταθμού ηλεκτροπαραγωγής με αιολική ενέργεια πρέπει να θεωρηθεί ως έργο υποδομής κατά την έννοια της παρ. 2 του άρθρου 58 του ν. 998/1979. Συνεπώς, είναι επιτρεπτή η εκτέλεσή του σε δασική έκταση, δεδομένου μάλιστα ότι δεν έχει από τη φύση του μείζονες επιπτώσεις στο δασικό περιβάλλον.

B. ΟΙ ΚΑΘΟΔΗΓΗΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΤΕ

Εκτός, όμως, από τις ανωτέρω αποφάσεις του Ε΄ Τμήματος του Σ.τ.Ε., οι οποίες αναφέρονται ειδικά στους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρισμού με χρήση αιολικής ενέργειας, έχουν εκδοθεί το έτος 2000 δύο αποφάσεις της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, οι οποίες, αν και αφορούν έμμεσα τους εν λόγω σταθμούς, εμπεριέχουν εξαιρετικά σημαντικές κρίσεις ως προς αυτούς. Ορισμένες από τις κρίσεις αυτές περιλαμβάνονται, εξάλλου, στην προγενέστερη Σ.τ.Ε. 2805/1997. Ειδικότερα, μπορούν να σημειωθούν τα εξής:

1. Η Σ.τ.Ε. 2940/2000 Ολομ.

Με τη δικαστική αυτή απόφαση[6] κρίθηκε αίτηση ακυρώσεως κατά των εξής πράξεων: α) της απόφασης 23171/4680/31.08.1998 του Γενικού Δ/ντή Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων για την προέγκριση χωροθέτησης των έργων διασύνδεσης των Κυκλάδων με το διασυνδεδεμένο εθνικό σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και β) της ΚΥΑ Οικ. 70875/17.09.1999 για την έγκριση περιβαλλοντικών όρων για το έργο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσης για τη σύνδεση των νήσων Ήνδρου, Τήνου, Μυκόνου και Σύρου του Νομού Κυκλάδων με το Εθνικό Διασυνδεδεμένο Σύστημα μέσω Εύβοιας, καθώς και των απαραίτητων προς τούτο υποσταθμών και Υ/Β καλωδίων. Επισημαίνεται ότι οι ανωτέρω πράξεις εκδόθηκαν μετά την ακύρωση με τη Σ.τ.Ε. 2805/1997 απόφασης προέγκρισης χωροθέτησης του ίδιου έργου. Όπως, όμως, επισημαίνεται στην ανωτέρω απόφαση της Ολομέλειας του Δικαστηρίου, οι νεότερες διοικητικές πράξεις εκδόθηκαν μετά από νέα έρευνα της Διοικήσεως, με την οποία αποκλείσθηκε η δυνατότητα να αντιμετωπιστούν οι ανάγκες των νήσων αυτών σε ηλεκτρική ενέργεια με ηπιότερες τεχνικές παρεμβάσεις, συμπεριλαμβανομένης της εκμετάλλευσης αιολικής ενέργειας.

Το Δικαστήριο στην περίπτωση αυτή επαναλαμβάνει ουσιαστικά τις βασικές κρίσεις της Σ.τ.Ε. 2805/1997. Σύμφωνα, έτσι, με το σκεπτικό της αποφάσεως της Ολομέλειας ο θεμελιώδης κανόνας της βιώσιμης ανάπτυξης, ο οποίος προκύπτει από το Σύνταγμα και το πρωτογενές κοινοτικό δίκαιο, επιβάλλει στα ευπαθή οικοσυστήματα, όπως είναι τα μικρά νησιά, μόνον ήπια τεχνικά έργα και παρεμβάσεις. Τα νησιά αυτά, συνεπώς, «*ανέχονται μόνον ήπιο ενεργειακό σύστημα, το οποίο πρέπει να είναι πάντοτε τοπικό, χαμηλής ή μεσαίας τάσεως, ή να συνίσταται στην εφαρμογή μεθόδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές φυσικού περιβάλλοντος, όπως είναι η ηλιακή, αιολική κλπ. ενέργεια, τα φωτοβολταϊκά συστήματα κλπ. Υπό την έννοια δε αυτή και σύμφωνα με τον ειδικότερο κανόνα, κατά τον οποίο η ζήτηση ηλεκτρικής ενέργειας πρέπει να έχει ως όριο τη φέρουσα ικανότητα των μικρών νήσων, ήπιο και βιώσιμο ηλεκτρικό δίκτυο μικρής νήσου δεν μπορεί ποτέ να είναι μείζον δίκτυο υψηλής τάσεως, διότι ένα τέτοιο δίκτυο αντιστρατεύεται και βλάπτει τη βιωσιμότητα της νήσου ως ιδιαιτέρου και αυτοτελούς οικοσυστήματος για τους λόγους που εκτίθενται ειδικότερα στην ακυρωτική απόφαση, αναγόμενους στην ενθαρρυνόμενη με τον τρόπο αυτό υπέρμετρη τουριστική και οικιστική ανάπτυξη των μικρών νήσων. Εξάλλου, η ένταξη των μικρών νήσων τις οποίες αφορά το ένδικο έργο*

σε μείζον ηλεκτρικό δίκτυο υψηλής τάσεως αποτελεί, για τους ίδιους λόγους, άμεση απειλή για τα ιδιαίτερα πολιτιστικά χαρακτηριστικά τους, ενώ η απαιτούμενη για την εγκατάσταση του δικτύου κατασκευή πυλώνων προσβάλλει το υψηλής αισθητικής αξίας τοπίο, εξ ίσου προς τα ιδιαίτερα πολιτιστικά στοιχεία των Κυκλάδων προστατευτέο δυνάμει του άρθρου 24 του Συντάγματος» (οι υπογραμμίσεις είναι δικές μας).

Με έρεισμα τις ανωτέρω σκέψεις, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι εν λόγω προσβαλλόμενες πράξεις, με τις οποίες υιοθετείται εκ νέου το ίδιο έργο, προσκρούουν στο δεδικασμένο της Σ.τ.Ε. 2805/1997. Γίνεται, έτσι, δεκτή η αίτηση ακυρώσεως. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι στην απόφαση αυτή περιλαμβάνεται ισχυρή μειοψηφούσα άποψη, σύμφωνα με την οποία οι εν λόγω πράξεις της Διοικήσεως δεν παραβιάζουν την υποχρέωση συμμόρφωσής της με τα κριθέντα των ακυρωτικών αποφάσεων του Σ.τ.Ε., εφόσον η Διοίκηση προέβη εν προκειμένω σε νέα έρευνα και βασίσθηκε σε νέα αιτιολογία.

2. Η Σ.τ.Ε. Ολομ. 2939/2000

Στις ίδιες ακριβώς κρίσεις καταλήγει, εξάλλου, και η Σ.τ.Ε. Ολομ. 2939/2000^[7]. Σημειώνεται ότι στην περίπτωση αυτή προσεβλήθη από έναν κάτοικο Μυκόνου η απόφαση 23171/4680/31.08.1998 του Γενικού Δ/ντή Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ για την προέγκριση χωροθέτησης των έργων διασύνδεσης των Κυκλάδων με το διασυνδεδεμένο εθνικό σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Το Δικαστήριο, με έρεισμα τις ίδιες ακριβώς σκέψεις που περιλαμβάνονται στην ανωτέρω Σ.τ.Ε. Ολομ. 2939/2000, ακύρωσε την ΚΥΑ Οικ. 70875/17.09.1999, με την οποία εγκρίθηκαν οι περιβαλλοντικοί όροι του έργου αυτού, θεωρήθηκε δε ως συμπροσβαλλόμενη με την ανωτέρω απόφαση του 4680/31.08.1998 απόφαση του Γενικού Δ/ντή Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ.

3. Η Σ.τ.Ε. 2805/1997

Όπως ήδη σημειώθηκε ανωτέρω, η Σ.τ.Ε. 2805/1997 κρίνει για πρώτη φορά τη νομιμότητα των διοικητικών πράξεων που αφορούν την έγκριση του έργου διασύνδεσης των Κυκλάδων με το εθνικό σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας. Η απόφαση αυτή καταλήγει σε όμοιες κρίσεις με εκείνες των μεταγενέστερων Σ.τ.Ε. Ολομ. 2939 και 2940/2000. Σημειώνεται ότι με την εν λόγω δικαστική απόφαση ακυρώθηκε η απόφαση 80510/4978/02.10.1995 του Γενικού Δ/ντή Περιβάλλοντος του ΥΠΕΧΩΔΕ, με την οποία εγκρίθηκε η χωροθέτηση της εναέριας γραμμής μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσεως για τη σύνδεση των νησιών Ήνδρου, Τήνου, Μυκόνου και Σύρου με το εθνικό διασυνδεδεμένο σύστημα μέσω Ευβοίας.

Συγκεκριμένα, με τη δικαστική αυτή απόφαση κρίθηκαν τα εξής: *«η εκτίμησις της βιωσιμότητος τεχνικών έργων που εντάσσονται εις μείζονα προγράμματα, ως είναι ιδίως τα ενεργειακά, δέον να γίνεται με μακροπρόθεσμον προοπτικήν και συνολικήν πρόγνωσιν και αξιολόγησιν των επιδιώξεών των εις το περιβάλλον, όχι δε με στενά οικονομικά ή τεχνικά κριτήρια. Πάντως, όμως, προέχουσαν σημασίαν εις την τοιαύτην μακροπρόθεσμη και συνολικήν εκτίμησιν της βιωσιμότητος τεχνικού έργου έχει η φύσις του οικοσυστήματος εις το οποίο σχεδιάζεται η εκτέλεσις του έργου και δη αν τούτο είναι ή μη ευπαθές, αν δηλαδή αποσταθεροποιείται ευκόλως. Διότι, κατά τα παγίως κριθέντα, εις τα ευπαθή οικοσυστήματα ισχύει ο απαράβατος κανών της υποχρεωτικώς ηπίας διαχειρίσεως αυτών, ήτις είναι η μόνη συμβατή προς την ευαίσθητον φύσιν των και τον εύθραυστον χαρακτήρα των ισορροπιών των. Κατά συνέπειαν, εις τα ευπαθή οικοσυστήματα μόνον ήπια τεχνικά έργα και παρεμβάσεις δύνανται να χαρακτηρισθούν ως βιώσιμα και επιτρεπτά, τούτο δε ισχύει και διά τα ενεργειακά έργα. Η τοιαύτη προστασία των ευπαθών οικοσυστημάτων πηγάζει ευθέως εκ του άρθρου 24 του Συντάγματος, ερμηνευομένου κατά τα προεκτεθέντα, και ευθέως επίσης παρέχεται υπό του ακυρωτικού δικαστού... μεταξύ των ευπαθών οικοσυστημάτων περιλαμβάνονται και αι ακταί και αι μικραί νήσοι».*

Ακόμη, με την δικαστική αυτή απόφαση κρίθηκε ότι *«εις τα αντικειμενικά όρια της φερούσης ικανότητος των μικρών νήσων ανήκουν ιδίως αι οικείαι πηγαί ενεργείας, αι οποίαι πρέπει να παραμένουν κατά βάσιν τοπικάι και φιλικαί προς το περιβάλλον. Τοιουτοτρόπως το ενεργειακόν σύστημα της μικράς νήσου καθίσταται ο ασφαλής οδηγός διά τον καθορισμόν της φύσεως και του επιτρεπτού βαθμού της βιωσίμου αναπτύξεως αυτής. Αι μικραί νήσοι ανέχονται μόνον ήπιον ενεργειακόν σύστημα και μόνον τούτο διασφαλίζει την βιωσιμότητά των. Το ήπιον δε ενεργειακόν σύστημα είναι πάντοτε τοπικόν, χαμηλής έως μεσαίας τάσεως και τεχνολογίας φιλικής προς το*

περιβάλλον. Μάλιστα, διά τον λόγον αυτόν, αι μικραί νήσοι είναι το κατ' εξοχήν προσφερόμενον πεδίο εφαρμογής μεθόδου παραγωγής ενεργείας εξ ανανεωσίμων πηγών του φυσικού περιβάλλοντος, ως είναι η ηλιακή, αιολική κ.λπ. ενέργεια, τα φωτοβολταϊκά συστήματα κ.λπ., αι οποίαι προάγονται ήδη συστηματικώς διά προγραμμάτων του Ο.Η.Ε. και της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (βλ. Διακήρυξιν Μαδρίτης 1994, Συμφωνία Αθηνών 1995, Πρόγραμμα ALTENER κ.λπ.). Εντεύθεν έπεται ότι το ήπιον και βιώσιμον ενεργειακόν σύστημα μικράς νήσου δεν προσδιορίζεται απλώς και μόνον επί τη βάσει της προβλεπομένης ζητήσεως ενεργείας και των τεχνικών δυνατοτήτων, αλλ' αντιστρόφως, πρέπει να συνιστά το απαραίτητον όριον της ζητήσεως, η οποία δέον να προσαρμόζεται προς τας δυνατότητας του τοπικού δικτύου με συμπληρωματικάς μεθόδους και πρακτικάς διατηρήσεως και εξοικονομήσεως ενεργείας . . . Υπό την έννοιαν αυτήν, ήπιον και βιώσιμον ηλεκτρικόν δίκτυον μικράς νήσου δεν δύναται ποτέ να είναι μείζον δίκτυον υψηλής τάσεως. Διότι τούτο, βιάζον την μικράν νήσον εις τάξιν απλής προεκτάσεως της ξηράς, αποτελεί, καθ' εαυτό, υποδομήν αγρίας αναπτύξεως καταστρατηγούσαν τα όρια της φερούσης ικανότητος του αντιστοίχου οικοσυστήματος και συνεπαγομένην τελικώς την αποδιάθρωσιν του νησιωτικού "μικροκόσμου". Τοιουτοτρόπως, μείζον ηλεκτρικόν δίκτυον υψηλής τάσεως αποτελεί, προκειμένου περί μικράς νήσου, μη περιβαλλοντικώς υγιά τεχνολογίαν, διότι αντιστρατεύεται και βλάπτει την βιωσιμότητα της νήσου, ως ιδιαιτέρου και αυτοτελούς οικοσυστήματος. Το ζήτημα δε τούτο απόμεινον ευθέως της βιωσιμότητος των μικρών νήσων είναι προεχόντως νομικόν και η από της απόψεως ταύτης προστασία των νήσων τούτων, ως ουσιωδών στοιχείων του ελληνικού φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, αποτελεί θέμα ευθείας εφαρμογής των ειρημένων συνταγματικών διατάξεων υπό του δικαστού... πέραν των ανωτέρω γενικώς ισχυόντων διά πάσαν μικράν νήσον, η προστασία των μικρών νήσων των Κυκλάδων εις ας αφορά η προσβαλλομένη απόφασις επιβάλλεται και διότι αύται ανήκουν εις το πολιτιστικόν κεφάλαιον του τόπου» (η υπογράμμιση είναι δική μας).

Γ. ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΣΥΝΑΦΗ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

Από τις ανωτέρω αποφάσεις του ανώτατου διοικητικού δικαστηρίου της χώρας

προκύπτουν νομίζουμε τα εξής βασικά συμπεράσματα:

1. Η χρησιμοποίηση αιολικής ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρισμού θεωρείται ως *ηπιότερη τεχνική παρέμβαση* σε σχέση με τις μορφές παραγωγής ηλεκτρισμού με τη χρήση μη Α.Π.Ε. Εναρμονίζεται, συνεπώς, επαρκέστερα με την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης.

2. Η χρήση αιολικής ενέργειας για την παραγωγή ηλεκτρισμού θεωρείται *περιβαλλοντικά προσφορότερη λύση* για την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών ιδιαίτερα των ευπαθών οικοσυστημάτων, όπως είναι τα μικρά νησιά.

3. Η εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού από Α.Π.Ε. σε δάση ή δασικές εκτάσεις απαιτεί *ειδική νομοθετική ρύθμιση*. Το άρθρο 2 του ν. 2941/2001 καλύπτει το σχετικό νομοθετικό έλλειμμα, το οποίο είχε οδηγήσει σε ακύρωση από το Δικαστήριο σειρά διοικητικών πράξεων για την αδειοδότηση της εγκατάστασης και λειτουργίας τέτοιων σταθμών σε δάση ή δασικές εκτάσεις. Όπως προκύπτει, μάλιστα, εμμέσως, από τις ανωτέρω αποφάσεις που εξέδωσε το Δικαστήριο το έτος 2003, *η εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού από Α.Π.Ε. σε δάση ή δασικές εκτάσεις δεν αντίκειται κα' αρχήν στις διατάξεις των άρθρων 24 και 117 παρ. 3 του Συντάγματος, οι οποίες θεσπίζουν αυστηρή προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων*. Επισημαίνεται, ωστόσο, ότι, ενόψει της αυστηρής εν πολλοίς νομολογίας του Δικαστηρίου αυτού για την προστασία των δασών και των δασικών εκτάσεων (βλ. ενδεικτικά Σ.τ.Ε. Ολομ. 2855/2003), δεν αποκλείεται το Σ.τ.Ε. να κρίνει υπό συγκεκριμένους όρους ότι *η εγκατάσταση και λειτουργία σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού από Α.Π.Ε. σε δάση ή δασικές εκτάσεις δεν συμβιβάζεται με τις ανωτέρω συνταγματικές διατάξεις*. Κρίσιμα στοιχεία για παρόμοια κρίση του Δικαστηρίου είναι εν προκειμένω αφενός μεν η *έκταση των τεχνικών παρεμβάσεων και των επιπτώσεών τους στο δασικό περιβάλλον*, που συνεπάγεται ο σταθμός και οι συναφείς με τη λειτουργία του εγκαταστάσεις, αφετέρου δε η *ύπαρξη εναλλακτικών τρόπων κάλυψης των ενεργειακών αναγκών είτε με χρήση άλλης μορφής ενέργειας (λ.χ. από λοιπές Α.Π.Ε.) είτε με χρήση μεν αιολικής ενέργειας αλλά με εγκατάσταση του σταθμού σε μη δασική έκταση*.

4. Οι ανωτέρω παρατηρήσεις ισχύουν, εξάλλου, *mutatis mutandis*, και στην περίπτωση της εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού με

χρήση αιολικής ενέργειας σε περιοχή, η οποία έχει χαρακτηριστεί προστατευόμενη λόγω της υπάρξεως σε αυτήν σημαντικών περιβαλλοντικών αγαθών, φυσικών ή πολιτιστικών. Στις περιπτώσεις αυτές, το Δικαστήριο θα κληθεί να σταθμίσει μεταξύ των διακυβευόμενων αγαθών. Κρίσιμα κριτήρια της σταθμίσεως αυτής είναι και πάλι αφενός μεν το μέγεθος και η έκταση των σχετικών τεχνικών παρεμβάσεων και των επιπτώσεων στα συγκεκριμένα αγαθά του φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος, αφετέρου δε η ύπαρξη εναλλακτικών λύσεων. Στο πεδίο των σχετικών δικαικών σταθμίσεων, πάντως, λαμβάνεται, υπόψη η αποφυγή επιβάρυνσης του περιβάλλοντος, η οποία επιτυγχάνεται με τη χρήση Α.Π.Ε. Η εν λόγω στάθμιση είναι στην περίπτωση αυτή «ενδοπεριβαλλοντική», πραγματοποιείται, δηλαδή, στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας, μεταξύ περισσότερων περιβαλλοντικών αγαθών. Η παράμετρος αυτή είναι, δίχως αμφιβολία, ενισχυτική για τη λειτουργία σταθμών ηλεκτροπαραγωγής από Α.Π.Ε. Παρά το γεγονός ότι ο εν λόγω «ενδοπεριβαλλοντικός» χαρακτήρας των σχετικών δικαικών σταθμίσεων δεν έχει μορφοποιηθεί ακόμη στη νομολογία του Σ.τ.Ε., μπορεί να αποδειχθεί προοπτικά καθοριστικός παράγοντας για τη διαμόρφωσή της.

5. Το Σ.τ.Ε., πάντως, κρίνει, όπως προκύπτει από τις ανωτέρω αποφάσεις του, ότι η εγκατάσταση και λειτουργία σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού από Α.Π.Ε. δεν μπορεί να θεωρηθεί «ως μικρό έργο με αμελητέες επιπτώσεις» στο περιβάλλον. Αντίθετα, μάλιστα, ανάλογα με το μέγεθος και την ισχύ του σταθμού, καθώς και τον συνολικό αριθμό των ανεμογεννητριών που εγκαθίστανται σε αυτόν, είναι δυνατόν να κριθεί ότι το σχετικό έργο προσβάλλει περιβαλλοντικά αγαθά, όπως είναι ιδίως η αισθητική του τοπίου και κυρίως οι οπτικοί πόροι, κατά πρώτο λόγο, η χλωρίδα και πανίδα της περιοχής, κατά δεύτερο, κ.ο.κ. Με βάση, επομένως, την υπάρχουσα νομολογία του Σ.τ.Ε. δεν πρέπει να θεωρείται, όπως ήδη σημειώθηκε ανωτέρω, δεδομένη *eo ipso* η εξαίρεση των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση αιολικής ενέργειας από τον κανόνα των σταθμίσεων με άλλα περιβαλλοντικά αγαθά, οι οποίες πραγματοποιούνται στο πλαίσιο των αρχών της αειφορίας και της βιώσιμης ανάπτυξης. Η στάθμιση αυτή, θα είναι προφανώς περισσότερο απτή στις περιπτώσεις εκείνες όπου η εγκατάσταση και λειτουργία των σταθμών παραγωγής ηλεκτρισμού με χρήση Α.Π.Ε. πραγματοποιούνται σε ευπαθή οικοσυστήματα και προστατευόμενες περιοχές.

6. Ζήτημα, τέλος, γεννάται αναφορικά με το αν η εγκατάσταση σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας με χρήση Α.Π.Ε. πρέπει να γίνεται στο πλαίσιο *ευρύτερου χωροταξικού σχεδιασμού*, που να επιτρέπει τη χωροθέτησή τους με επιστημονικά κριτήρια, καθώς και να προβλέπει τη φέρουσα ικανότητα της περιοχής^[8]. Επισημαίνεται εν προκειμένω ότι το Σ.τ.Ε. έχει δεχθεί σε ορισμένες περιπτώσεις ότι από το Σύνταγμα απορρέει ευθέως η υποχρέωση χωροταξικού σχεδιασμού για έργα, όπως είναι η κατασκευή λιμένων (βλ. Σ.τ.Ε. 1434/1998), η εγκατάσταση ιχθυοτροφείων (βλ. Σ.τ.Ε. 2844/1993), η κατασκευή φυλακών (βλ. Σ.τ.Ε. 3249/2000, Π.Ε. 405/1999, 108/1999), οι εγκαταστάσεις βιομηχανιών (βλ. Σ.τ.Ε. 2319/2002) κ.ά. Το Δικαστήριο, ωστόσο, έχει αποκρούσει ρητά την άποψη ότι από το Σύνταγμα επιβάλλεται απαγόρευση πραγματοποίησης έργων που δεν είναι ενταγμένα σε χωροταξικό σχεδιασμό (βλ. Σ.τ.Ε. Ολομ. 3478/2000, 4498/1998. Πρβλ. Σ.τ.Ε. 3135/2002 Ολομ., 4308/2001, 3255/2000 κ.ά.). Επισημαίνεται εν προκειμένω ότι είναι πιθανόν να θεωρήσει ότι η εγκατάσταση και λειτουργία παρόμοιων σταθμών ηλεκτροπαραγωγής αποτελεί οχλούσα δραστηριότητα, εφόσον η εγκατάσταση αυτών και των συνοδευτικών τους έργων συνεπάγεται επιβάρυνση του περιβάλλοντος, και συνακόλουθα, ότι είναι αναγκαίος για την εγκατάσταση και λειτουργία αυτών των σταθμών ο *προηγούμενος χωροταξικός σχεδιασμός*. Είναι, σαφές ότι το Δικαστήριο θα λάβει υπόψη του κατά τη σχετική στάθμιση το γεγονός ότι οι εν λόγω σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας συμβάλλουν στην αποφυγή επιπλέον επιβάρυνσης του περιβάλλοντος. Επιπλέον, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, κατά τη σχετική στάθμιση που πραγματοποιείται στο πλαίσιο της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης, λόγοι δημοσίου συμφέροντος που σχετίζονται με τις θετικές επιπτώσεις που έχει η λειτουργία των αιολικών σταθμών στην εθνική οικονομία. Επισημαίνεται εν προκειμένω ότι το ανωτέρω ζήτημα πρόκειται να κριθεί στο αμέσως προσεχές διάστημα από το Σ.τ.Ε. με την έκδοση αποφάσεώς του επί αιτήσεως ακυρώσεως κατά διοικητικών πράξεων που χορηγούν στην εταιρία «WRE Hellas» άδειες εγκατάστασης και λειτουργίας σταθμού παραγωγής ηλεκτρισμού με χρήση αιολικής ενέργειας ισχύος 4,8 MW και με 10 ανεμογεννήτριες σε δασική έκταση στη θέση «Αλώνια – Σίμος», της κοινότητας Ελληνικού του Νομού Λακωνίας.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το Συμβούλιο Επικρατείας για την επίλυση όσων κανόνων κρίνει ότι αντίκεινται στο Σύνταγμα «σπεύδει βραδέως». Επίσης, η κρίση του σε αυτές τις περιπτώσεις διαμορφώνεται σε κάποιες περιπτώσεις με μια στενή και μονιστική πρόσληψη της προστασίας του περιβάλλοντος, αγνοώντας ότι το

ζητούμενο εντέλει είναι η συμβολή τους στη διαμόρφωση των όρων της αειφόρου ανάπτυξης. Τέλος, η προσφυγή και η αξιολόγηση στους διεθνείς και κοινοτικούς κανόνες που δεσμεύουν την Ελλάδα θα ενίσχυε την ανοικτή θεώρηση της αειφόρου ανάπτυξης, η οποία άλλωστε αποτελεί, μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, τη μείζονος σημασίας επιλογή του ισχύοντος Συντάγματος.

[1] Για το σχετικό διεθνές και κοινοτικό νομικό πλαίσιο βλ. *Π. Πατρώνου/Β. Καραγεώργου/Α. Παπαπετρόπουλου*, Διεθνείς και κοινοτικές δεσμεύσεις της Ελλάδας για την προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στο: www.nomosphysis.org.gr (Ιούλιος 2004).

[2] Βλ. *Απ. Παπακωνσταντίνου*, Παρατηρήσεις στη Σ.τ.Ε. Ολομ. 613/2002, ΕΔΔΔΔ 2002, σ. 580 επ., όπου και περαιτέρω σχετική βιβλιογραφία.

[3] Ανάλογα είναι, εξάλλου, τα συμπεράσματα σε σχέση με την επίλυση των συγκρούσεων στο πλαίσιο της αρχής της βιώσιμης ανάπτυξης. Η τελευταία αυτή αρχή επιβάλλει η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη να εναρμονίζεται με την προστασία του περιβάλλοντος (βλ. σχετικά *Απ. Παπακωνσταντίνου*, Παρατηρήσεις στη Σ.τ.Ε. Ολομ. 613/2002, ό.π., σημ. 2, ιδίως σ. 588 επ.). Η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, έτσι, η οποία επιτυγχάνεται με την αξιοποίηση των Α.Π.Ε. πρέπει να μην αντιστρατεύεται την υποχρέωση του κράτους να προστατεύει το περιβάλλον. Στην περίπτωση αυτή, όμως, όπως ήδη σημειώθηκε ανωτέρω, η αξιοποίηση των Α.Π.Ε. συμπορεύεται κατά βάση με την περιβαλλοντική προστασία.

[4] Στις σταθμίσεις αυτές διεισδύουν κριτήρια τα οποία προέρχονται από την αρχή της αναλογικότητας. Ελέγχεται, έτσι, για παράδειγμα το μέγεθος της καταστροφής των δασικών ή οπτικών πόρων που καταστρέφονται για την κατασκευή έργων αξιοποίησης Α.Π.Ε. (λ.χ. αιολικά πάρκα). Η στάθμιση στην περίπτωση αυτή σχετίζεται αφενός με την έκταση και το μέγεθος της καταστροφής των συγκεκριμένων περιβαλλοντικών αγαθών και αφετέρου με το όφελος που προκύπτει για το συνολικότερο περιβαλλοντικό ισοζύγιο η χρήση των Α.Π.Ε. Η υπεροχή, επομένως, της μίας ή της άλλης λύσης συνιστά αποτέλεσμα *in concreto* στάθμισης των

διακυβευόμενων συμφερόντων.

[5] Είχαν προηγηθεί, πάντως, οι διατάξεις του ν. 1559/1985, οι οποίες, ωστόσο, σε ό,τι αφορά την παραγωγή ηλεκτρισμού με χρήση Α.Π.Ε., εφαρμόστηκαν σε πολύ μικρό βαθμό, καταργήθηκαν δε με τις διατάξεις του ν. 2244/1994. Επισημαίνεται ότι με το άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 1559/1985 αναγνωριζόταν η δυνατότητα «αυτοπαραγωγής» ηλεκτρισμού με χρήση αιολικής, γεωθερμικής ή ηλιακής ενέργειας, καθώς και ενέργειας από βιόμαζα ή τη θάλασσα.

[6] Δημοσιευμένη στο ΕΔΔΔΔ 2001, σ. 320, με Παρατηρήσεις Απ. Παπακωνσταντίνου.

[7] Δημοσιευμένη στο ΤοΣ 2001, σ. 605, με Σημείωμα του Απ. Παπακωνσταντίνου.

[8] Βλ. γενικότερα Γ. Γιαννακούρου, Χωροταξικός σχεδιασμός και διοικητικός δικαστής, ΠερΔικ, τ. 1/1994, σ. 23 επ., Δ. Μέλισσα, Θεμελιώδη ζητήματα του Δικαίου της Χωροταξίας, 2002, Α. Παπαπετρόπουλου, Εισαγωγικές παρατηρήσεις στο θεσμικό πλαίσιο και στη νομολογία για τη βιώσιμη χωρική ανάπτυξη, στο: www.nomosphysics.org.gr (Μάϊος 2004).